

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep
0032 OSLO

Deres ref:

Vår ref: 2010/55315-3

Arkivkode: 008

Dato: 01.11.2010

Høringsuttalelse - NOU: Mangfold og mestring

Barne-, ungdoms – og familiedirektoratet (heretter:Bufdir) avgir med dette høringsuttalelse om ovennevnte NOU.

Bufdir gir generelle kommentarer til kapittel 1, *Utvalgets samlede konklusjoner*. For øvrig gis enkeltstående kommentarer til øvrige kapitler som berører problemstillinger som angår barnevernområdet. Bufdir kommenterer ikke problemstillinger knyttet til voksengruppen.

Det finnes etter vår oppfatning ikke et entydig svar på hvordan det kan gis et best mulig opplæringstilbud til minoritetsspråklige barn, unge og voksne. Innvandrerbefolkningen representerer en sammensatt gruppe og det er derfor nødvendig med en kjede av tiltak og ulike tiltak tilpasset den enkeltes forutsetninger og behov. Rapporten inneholder etter direktoratets oppfatning gode forslag til hvordan elever med minoritetsspråklig bakgrunn kan prestere bedre på de ulike nivåene i skolen. Flere av forslagene er viktige for å hindre frafall fra skolen. Flere av forslagene i rapporten framstår som gode bidrag til forebyggende barnevern.

Etter vår oppfatning er rapportens fokus på at elever med annet morsmål enn norsk skal få anledning til å få eget morsmål som fag gjennom hele utdanningsforløpet, en styrke. Rapporten anerkjenner den samfunnsmessige nytten av å beherske flere språk og ha god kulturkompetanse, som en verdi i seg selv. Språket er en betydelig etnisk markør og er dermed også viktig for barn og unges identitetsutvikling.

Helhetlig sett mener direktoratet at utvalgets forslag ivaretar prinsippet om likeverdig behandling. Direktoratet gir sin tilslutning til utvalgets valg av perspektiver og til hovedkonklusjonene.

Kommentarer til enkelte kapitler

Kap 7

Utvalget peker på at integrering og språkutvikling starter i barnehagen. Det er dermed av avgjørende betydning at barn med annen etnisk bakgrunn enn norsk, går i barnehage. Barn som ikke behersker norsk ved skolestart, har et dårligere utgangspunkt enn andre og blir hengende etter gjennom hele skolegangen. Barnehagen er også en sosial læringsarena og et sted der minoritetsspråklige barn gis et likeverdig tilbud gjennom å delta i fellesaktiviteter med andre barn. Utvalget viser til at kontantstøtten

har ført til at flere med minoritetsspråklig bakgrunn ikke får gå i barnehage. Vi støtter utvalget i at kontantstøtten bør fases ut og erstattes av andre ordninger som for eksempel innføring av gratis kjernetid for alle.

Det er samtidig viktig at barn i barnehagen møtes av barnehagepersonell med kulturkompetanse og vilje til å øve opp kultursensitivitet. En forutsetning for at dette kan skje er at førskoleutdanningene har fokus på flerkulturelle utfordringer. Vi slutter oss til utvalgets forslag om at flerkulturell kompetanse, kompetanse i flerspråklighet og flerkulturell pedagogikk og forståelse, innføres som en obligatorisk del av førskolelærerutdanningen.

Kap 8 og 9

Vi er enige med utvalget i at det er viktig med mer aktiv bruk av morsmålsundervisning og tospråklig fagopplæring. Dette er særlig viktig når vi vet at mange elever ikke gis den opplæring de etter opplæringslovens § 2-8 har krav på.

Utvalget legger stor vekt på videreutvikling av digitale læringsverktøy og at slike ressurser gjøres lett tilgjengelig for skoler og lærere. Her er utvalget etter vår oppfatning framtidsrettet og tar innover seg at stadig mer av undervisningen vil foregå elektronisk.

Utvalget peker på at tilbudet om leksehjelp bør utvides. Dette mener vi er ett skritt i riktig retning, men vil presisere at det også bør gjøres tilpasninger som fanger opp lokale og regionale forskjeller i landet. Det er mange barn og unge i dag som på grunn av store geografiske avstander til skole, er avhengig av skoleskyss. Dette vil vanskeliggjøre leksehjelp i etterkant av skoledagen. Det bør derfor legges til rette for ordninger som ivaretar lokale variasjoner slik at også barn og unge i ”utkantstrøk” kan nyttegjøre seg tilbudet. Vi mener det bør vurderes hvorvidt den nåværende og frivillige leksehjelpsordningen bør evalueres før en eventuelt gjennomfører leksehjelp som et obligatorisk tiltak for alle barn i norsk grunnskole. En slik evaluering bør særlig ha fokus på innhold og kvalitet.

Vi er kjent med at flere skoler i Osloområdet har utviklet gode modeller for leksehjelp. For eksempel har både Sagene skole og Bjølsen skole en ordning hvor lærere fungerer som leksehjelp etter skoletid. Erfaringer fra disse tiltakene kan være viktige bidrag i utvikling av nye metoder på området.

Utvalget peker ellers på at det er viktig at morsmålsopplæringen styrkes blant annet ved at eleven kan bruke sitt eget sitt morsmål som alternativ til sitt andre fremmedspråk i ungdomsskole og i den videregående skolen – et faglig perspektiv som det også er stor enighet om blant forskere på området. En slik styrkning vil medføre store utfordringer særlig på skoler hvor flere nasjonalitetsgrupper og ulike språkgrupper skal gis tilbud. Vi stiller spørsmålsteget ved hvor realistisk det er å gjennomføre et slikt tiltak ved skoler med stor andel minoritetsspråklige elever. I tillegg vet vi at flere skoler i landet ikke har morsmåls lærere. Det er særlig her det er viktig å satse på utvikling av godt tilrettelagte digitale og elektroniske læremidler slik at mangelen på morsmåls lærere kan kompenseres.

I dag har alle med dokumentert grunnskole eller tilsvarende opplæring rett til videregående opplæring når de kommer til Norge. Utvalget har diskutert utfordringer når det gjelder å starte i videregående skole uten tilstrekkelige norskkunnskaper. Det er grunn til å anta at noe av frafallet i videregående skole skyldes manglende norskkunnskaper ved start i videregående skole. I likhet med utvalgets flertall oppfatter Bufdir det likevel ikke som veien å gå, å utestenge en del elever fra videregående skole ved å kreve gjennomført norskopplæring som forutsetning for inntak. Bufdir støtter utvalgets flertall når de forslår at minoritetsspråklige elever som har språklige behov for det, skal tilbys et år i innføringsklasse innen de går videre til Vg1. Vi støtter også forslaget om at minoritetsspråklige elever som har språklige behov for det, skal kunne velge å ta Vg1 over to år. Bufdir er ikke enig med utvalgets

mindretall når det forslås at forskrift til opplæringslovens § 6-10 endres ved at det stilles krav til gjennomført norskopplæring før retten til videregående skole utløses.

Om enkelte emner

Tidlig intervensjon

Av rapporten fremgår det at barn og unge med minoritetsspråklig bakgrunn ser ut til å være overrepresentert i det spesialpedagogiske hjelpeapparatet. Barn og unge som får støtte og blir utredet i det spesialpedagogiske hjelpeapparatet, får i *for stor* utstrekning en uspesifisert diagnose – som uspesifiserte lærevansker/uspesifiserte psykiske vansker. Det er rimelig å anta at en del av barna som mottar spesialpedagogiske tiltak også mottar tiltak fra det kommunale eller statlige barnevernet. De er dermed utsatt for kombinasjoner av risikofaktorer og er ekstra sårbare. Bedre kompetanse i skolesystem og hjelpeapparatet om ulike kartleggings- og utredningsverktøy og eventuelle kulturuavhengige tester, vil være gode bidrag til at barn og unge får riktige og virksomme tiltak. Det anses derfor som viktig at helsestasjoner, barnehager og skoler har gode forebyggende strategier som kan medvirke til at barn raskt plukkes opp når ulike typer risikoatferd melder seg. Vi er enig med utvalget i at ansatte i slike tjenester trenger mer kunnskap nettopp for å kunne identifisere ulike risikofaktorer og for raskt å kunne kompensere for mulige manglende ferdigheter hos foreldrene.

Bruk av kartleggings- og utredningsverktøy

Som utvalget peker på *tar det tid å utvikle et andrespråk*. Siden det *tar* tid å utvikle andrespråket, vil det i møte med hjelpetrequende barn og unge også være vanskelig å avgjøre hva som er spesifikke lærevansker, hva som er kommunikasjonsvansker som følge av dårlig språkutvikling/språkbarrierer eller om det foreligger en kombinasjon av disse. Vi er derfor enige med utvalget når de understreker behovet for at aktuelle og godt utprøvde metoder, kartleggings- og utredningsverktøy og materiell gjøres lettere tilgjengelig enn hva tilfelle er i dag. Det må også gis tilfredsstillende opplæring i bruk av slikt verktøy og det må avsettes mer midler til forsknings-, utviklings- og spredningsarbeid rettet mot minoritetsspråklige barn med spesielle behov. I tillegg vil vi understreke behovet for å utvikle kulturuavhengige tester for unge med spesifikke behov. Etter vår oppfatning er dette viktig for å kunne gi bedre og mer målrettede tiltak til den enkelte og for å unngå ytterligere stigmatisering av sårbare minoritetsspråklige gjennom ”feil diagnoser”.

Samarbeid

Utvalget tar til orde for at det må legges til rette for bedre samarbeid mellom kommune og fylkeskommune på områder som rådgivning ved valg av utdanningsprogram, informasjon om eleven ved overgang fra ungdomstrinn til videregående opplæring, særskilt språkopplæring og felles bruk av lærerkrefter knyttet til særskilt språkopplæring. Her bør det også vurderes hvorvidt det er hensiktsmessig å innlede et mer formalisert samarbeid med tilgrensende sektorer i de tilfeller der det vurderes at barnet kan være i behov av tiltak som strekker seg ut over det skolen kan gi. Barnevernet kan være en slik tjeneste. Dette er viktig, for å kunne se barnet eller den unge i en mer helhetlig kontekst.

Samtidig vet vi at tydelig ledelse, styring på tvers av tjenester, gode informasjonssystem, klare ansvars- og rolledefinisjoner, realistiske mål for samarbeid, avklare profesjonsroller er avgjørende for godt samarbeid. At man presiserer barnehagers og grunnskolors plikt til å sikre gode overganger for barn og unge gjennom lovfesting, vil etter vår oppfatning på sikt tvinge frem bedre samarbeid mellom

de ulike skolenivåene og mellom skolen og tilgrensende tjenester. Vi merker oss at utvalget tar til orde for en slik lovfesting flere steder i rapporten og Bufdir støtter dette initiativet.

Som nevnt innledningsvis er det til dels store variasjoner når det gjelder kommunestørrelser. Etter vår oppfatning blir ”ingen blir gode av å arbeide alene”. Vi vet for eksempel innenfor barnevernet at det er etablert interkommunale løsninger. Dette skaper mer kompetente og robuste fagmiljø og tjenester samt bedre og mer effektiv ressursforvaltning. Etter vår oppfatning bør det fokuseres sterkere på etablering av interkommunalt samarbeid med utgangspunkt i erfaringer fra barnevernet også i skolesektoren.

Med hilsen

Marit Trommald (e.f)
Direktør

Eyvind Elgesem
Avdelingsdirektør